

Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021

Toegankelijkheid is de regel

Inhoudsopgave

Aanleiding.....	3
Noodzaak nieuw beleid.....	3
Dit is de uitdaging.....	4
Wet- en regelgeving.....	5
VN-verdrag.....	5
Landelijke wetgeving.....	5
Trends en ontwikkelingen.....	6
Andere bevolkingssamenstelling.....	6
Nieuwe woonbehoefte.....	6
Invoering Omgevingswet.....	6
Sterkere positie burger.....	7
Dit is gerealiseerd.....	8
Kaderstellende keuzes.....	9
Bewustwording is prioriteit.....	9
Doelgroep betrekken.....	9
Beleid en uitvoering in lijn met VN-verdrag.....	10
Omgevingswet als kans.....	10
Bijlage 1: Definitie doelgroep.....	11
Motorische beperking (problemen met ledematen).....	11
Visuele beperking (problemen met zien).....	11
Auditieve beperking (problemen met horen).....	11
Mensen met ernstige verstandelijke beperkingen.....	11
Mensen met lichte verstandelijke beperkingen.....	12
Zwakbegaafden.....	12
Bijlage 2: Lokale situatie.....	13

Aanleiding

In de Toekomstvisie 2030 heeft de gemeenteraad vastgelegd hoe Valkenswaard nu en in de toekomst aantrekkelijk wil blijven voor haar inwoners, verenigingen, ondernemers én bezoekers. In 2030 willen we lekker kunnen wonen in een rustige en groene omgeving met diverse voorzieningen (winkels, sporten, bibliotheek, theater, scholen, seniorenwoningen, apotheken en artsen). Ook willen we een gemeente zijn waar we elkaar kennen en willen helpen als dat moet. We willen bereikbaar zijn voor bijvoorbeeld bezoekers die hier in ons centrum komen winkelen of op een terrasje komen genieten van al het moois dat we bieden hebben.

Deze aantrekkelijke gemeente moet voor alle inwoners, ondernemers en bezoekers toegankelijk zijn. Door een beperking ervaren sommigen van hen helaas soms letterlijk en figuurlijk drempels in Valkenswaard. De komende jaren willen we deze drempels wegnemen. We stellen daarbij als doel dat iedereen, met of zonder beperking, op gelijke voet meedoet in Valkenswaard. Toegankelijkheid is daarbij de norm en ontoegankelijkheid de uitzondering.

Noodzaak nieuw beleid

Het bestaande gehandicaptenbeleid van de gemeente Valkenswaard is inmiddels 10 jaar oud. Ondertussen hebben gemeenten meer taken gekregen, bijvoorbeeld de decentralisatie van zorgtaken. Nieuwe taken, zoals de invoering van de Omgevingswet, komen ook op de gemeente af. Daarnaast zien we ook veranderingen in de samenleving zoals demografische ontwikkelingen, nieuwe woonbehoeften en een steeds mondigere burger. Hierdoor moeten we opnieuw invulling geven aan het thema toegankelijkheid in de gemeente Valkenswaard.

De noodzaak voor deze Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 is extra urgent geworden door de ratificatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (vanaf nu: VN-verdrag). In het verdrag staat wat Nederland moet doen om de positie van mensen met een beperking te verbeteren. Het draait om alle mogelijke onderwerpen die voor hen belangrijk zijn; werk, onderwijs, vervoer, cultuur, sport, andere vrijetijdsbesteding en toegang tot informatie. Het gaat daarbij om mensen met langdurige lichamelijke, mentale, verstandelijke of zintuiglijke beperkingen.¹ De gemeente Valkenswaard onderstreept deze doelstelling volledig en gaat deze verankeren in haar eigen beleid.

De Tweede Kamer heeft bij de ratificatie van het VN-verdrag wettelijk vastgelegd dat gemeenten periodiek een plan moeten laten vaststellen door de gemeenteraad omtrent de wijze waarop het college uitvoering zal geven aan het VN-verdrag. De gemeenteraad heeft reeds middels de motie 'VN Verdrag toegankelijkheid' deze noodzaak onderstreept. Daarnaast spreekt het VN-verdrag nadrukkelijk uit dat de doelgroep, mensen met een beperking, betrokken moet worden bij de uitvoering van het verdrag. Tijdens het opstellen van de Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 is daarom opgetrokken met de

¹ In bijlage 1 wordt een nadere definitie van de doelgroep gegeven. In bijlage 2 worden kerncijfers voor de gemeente Valkenswaard weergegeven over de doelgroep.

Projectgroep Agenda 22, waarin vertegenwoordigers van het Platform Gehandicapten Valkenswaard (PGV), Adviesraad Sociaal Domein (ASD), Stichting SeniorenBelang Valkenswaard (SBV) en KansPlus samenwerken, om tot de Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 te komen.

Dit is de uitdaging

Het thema toegankelijkheid raakt talloze beleidsterreinen: van sport tot verkeer, van zorg tot de openbare ruimte. Ieder beleidsterrein heeft zijn eigen aandachtspunten en verdient een eigen oplossing. Vanuit maatwerk wordt gewerkt naar één centrale doelstelling: iedereen, met of zonder beperking, doet op gelijke voet mee in Valkenswaard. Daarbij werken we toe naar het volgende eindresultaat:

1. Medewerkers van de gemeente zijn bekend met het VN-verdrag en de consequenties voor hun beleidsterreinen;
2. In alle relevante beleidskaders staat aangegeven hoe invulling wordt gegeven aan het VN-verdrag;
3. De openbare ruimte in Valkenswaard is toegankelijk voor iedereen, met of zonder beperking;
4. De gemeente treedt handhavend op wanneer de toegankelijkheid wordt belemmerd;
5. De website van de gemeente Valkenswaard is toegankelijk voor iedereen, met of zonder beperking;
6. Het vastgoed van de gemeente Valkenswaard is toegankelijk voor iedereen, met of zonder beperking.

Om deze doelen te verwezenlijken, is het belangrijk dat het VN-verdrag een structurele impact heeft op de gemeentelijke organisatie. Daarmee wordt voorkomen dat het VN-verdrag na verloop van tijd van de agenda verdwijnt. Voordat wordt overgegaan tot invulling in de praktijk, dienen eerst kaders te worden opgesteld vanuit welke denkwijze de gemeente Valkenswaard het VN-verdrag implementeert. Deze Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 geeft aan op welke wijze deze implementatie gaat plaatsvinden. Hiervoor maken we de volgende keuzes:

1. bewustwording in de samenleving en van onze medewerkers is prioriteit;
2. we betrekken de doelgroep actief bij onze keuzes;
3. ons beleid en de uitvoering daarvan is in lijn met VN-verdrag;
4. de invoering van de Omgevingswet gebruiken we als kans om toegankelijkheid te borgen.

Binnen deze kaders maken medewerkers van de gemeente de concrete vertaling van het VN-verdrag naar de praktijk. In een Uitvoeringsprogramma Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 staat aangegeven welke maatregelen de gemeente Valkenswaard hiervoor neemt. Dit programma is voorzien in het vierde kwartaal van 2018.

Wet- en regelgeving

De rechten van mensen met een beperking zijn geborgd in verschillende wettelijke kaders. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke dat zijn en welke invloed zij hebben op het beleid van de gemeente Valkenswaard.

VN-verdrag

Op 14 juli 2016 is het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap officieel in werking getreden voor Nederland. In het verdrag staan geen nieuwe rechten, maar het geeft een verdere uitwerking van de bestaande mensenrechten en verplichtingen uit andere mensenrechtenverdragen. Het doel van het VN-verdrag is dat personen met een beperking effectief en op voet van gelijkheid kunnen meedoen in de samenleving. Centraal staat het bevorderen van inclusie en participatie van mensen met een beperking. Dit betreft mensen met een langdurige fysieke, psychische en/of verstandelijke beperking. Het verdrag geldt voor veel terreinen die van belang zijn voor mensen met een beperking. Denk aan arbeid, onderwijs, wonen, verkeer en vervoer, zorg, ondersteuning, sport, cultuur, vrijetijdsbesteding en uitgaan. Door de ratificatie is ook de juridische positie van personen met een beperking sterker geworden. Zij kunnen zich nu bij de rechter beroepen op het VN-verdrag.

Landelijke wetgeving

De wetgever heeft besloten dat gemeenten een belangrijke rol hebben bij uitvoering van het Verdrag, zeker nu zij meer taken en verantwoordelijkheden hebben gekregen die volwassenen en jeugdigen met een beperking, aandoening of chronische ziekte aangaan. Daarop is de huidige wetgeving (Wmo 2015, Jeugdwet en Participatiewet) aangepast. Gemeenten moeten nu in periodiek vast te stellen plannen, genoemd in artikel 2.1.2 van de Wmo 2015 en artikel 2.2 van de Jeugdwet, beschrijven hoe zij op basis van de lokale kenmerken willen werken aan de implementatie van het VN-verdrag. Om integraal beleid voor het hele sociale domein mogelijk te maken, is eenzelfde artikel aan de Participatiewet toegevoegd. Het is de bedoeling dat gemeenten één integraal plan ontwikkelen voor het hele sociale domein. Bij de opstelling daarvan moeten mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties betrokken worden.

Daarnaast kent Nederland de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ 2003) waarin staat aangegeven dat discriminatie wegens op deze gronden verboden is bij het aanbieden van werk, huisvesting, goederen en diensten. Iedereen die zich gediscrimineerd voelt vanwege zijn handicap of chronische ziekte kan zijn zaak voorleggen aan het College voor de Rechten van de Mens (CRM). Indien de vraag redelijk is (als de aanpassing veel geld of inzet vraagt of de aanpassing onveilig en niet uit te voeren is, dan is de vraag om aanpassing mogelijk niet redelijk) kan het college kan een 'doeltreffende aanpassing' adviseren. Dat is een aanpassing in een individueel geval.

Trends en ontwikkelingen

Naast de wettelijke verplichting spelen een aantal trends en ontwikkelingen die de Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 extra urgent maken. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke trends en ontwikkelingen dat zijn en hoe zij invloed hebben op de lokale situatie in Valkenswaard.

Andere bevolkingssamenstelling

Valkenswaard heeft te maken met een veranderende demografische samenstelling. Ten eerste worden de inwoners van Valkenswaard steeds ouder. De helft van de zelfstandig wonende Nederlandse ouderen leeft met één of meer chronische ziekten. Ondanks dat gegeven ervaart twee derde van de zelfstandig wonende ouderen geen lichamelijke beperkingen en voelt meer dan de helft zich gezond. Echter neemt vanaf 75 jaar de kans op ziekten en beperkingen duidelijk toe en neemt de ervaren gezondheid en de lichamelijke kwaliteit van leven af.² Naast het feit dat mensen steeds ouder worden, neemt het geboortecijfers af; de samenleving vergrijst. Hierdoor is de verwachting dat de doelgroep van mensen met een beperking zowel absoluut als relatief gezien toeneemt. Daarmee wordt ook het belang van een goed toegankelijkheidsbeleid extra urgent. Deze verwachting wordt ondersteund door lokale cijfers (zie bijlage 2): de groep van mensen met een beperking van 65 jaar en ouder is relatief veel groter is dan de groep 19 tot 65 jaar.

Nieuwe woonbehoefte

Daarnaast zien we een maatschappelijke beweging waarbij mensen met een zorgbehoefte steeds langer zelfstandig thuis (willen) wonen. Ook de samenstelling van huishoudens die in onze huizen woont verandert. In Nederland zal in 2034 het aantal alleenwonende 80-plussers zijn verdubbeld tot 750 duizend. Er komen ook meer andere huishoudens bij, maar de sterkste groei zit in het aantal eenpersoonshuishoudens van ouderen.³ Waar mensen met een beperking vroeger relatief vaker terecht konden in een verzorgingstehuis of beroep konden doen op mantelzorg door gezinsleden, wordt nu verwacht dat de ondersteuning op een andere wijze moet plaatsvinden. Dit heeft als gevolg dat onze huizen, onze voorzieningen en onze openbare ruimte beter moeten worden ingesteld op een grotere groep met meer complexe problematiek. Het gaat daarbij zowel om de fysieke inrichting als de ondersteuning van deze doelgroep, bijvoorbeeld in de vorm van begeleid wonen.

Invoering Omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2021 in werking. De wet bundelt 26 bestaande wetten voor onder meer bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Zodat het straks bijvoorbeeld makkelijker is om bouwprojecten te starten. Om tot een goede belangenafweging te komen, verplicht de Omgevingswet gemeenten tot

² Bron: RIVM, 2011. URL: <http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/270462001.pdf>

³ Bron: CBS, 2015. URL: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2015/51/tot-2040-verdubbelt-het-aantal-alleenwonende-tachtigplussers>

het opstellen van een integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Deze visie wordt de Omgevingsvisie genoemd. In deze visie kan de gemeente sturen op thema's die zij belangrijk vindt en de mate van detailniveau waarop zijn invloed wil hebben op nieuwe projecten. Indien een gemeente het belangrijk vindt om te sturen op het thema 'toegankelijkheid' in haar leefomgeving dient zij in haar Omgevingsvisie aan te geven in welke mate dit dient te gebeuren.

Sterkere positie burger

De relatie tussen de overheid en haar burgers verandert. Waar de overheid vroeger meer boven de burger stond, wordt de relatie steeds horizontaler. De burger is ook mondiger geworden; zo wordt het steeds gebruikelijker bij het opstellen van beleid dat ervaringsdeskundigheid vroegtijdig wordt meegenomen waardoor het beleid beter aansluit bij de wensen van burgers. Niet alleen de overheid vraagt om deze vorm van inspraak, maar de burgers zelf ook. Dit betreft een trend; uiteraard zijn er ook groepen in onze samenleving die in dit proces minder goed kunnen meekomen. Voor deze groep is het van belang dat deze proactief door de gemeente worden opgezocht. Wat de positie van de burger ten opzichte van de overheid ook versterkt, is dat door de ratificatie van het VN-verdrag de positie van de doelgroep ook juridisch sterker is geworden; zij heeft een instrument in handen heeft waarmee zij haar recht op toegankelijkheid kan afdwingen.

Dit is gerealiseerd

De gemeenteraad van Valkenswaard heeft in 2006 het 'Integraal gehandicaptenbeleid 2007 tot en met 2010' vastgesteld. Hierin zijn op basis van de Agenda 22, gebaseerd op de 22 VN Standaardregels voor Gelijke Kansen voor mensen met een beperking uit 1993, maatregelen geformuleerd om de positie van mensen met een beperking in de gemeente Valkenswaard te versterken.

Samen met de Projectgroep Agenda 22 is binnen de gemeentelijke organisatie bekeken welke punten reeds uit het Integraal gehandicaptenbeleid zijn gerealiseerd en welke punten extra aandacht behoeven. Ook is er gekeken welke nieuwe punten relevant zijn om op te nemen in het Integraal gehandicaptenbeleid, bijvoorbeeld door veranderende wetgeving.

Veel punten zijn terug te vinden in nieuwe regelgeving die de gemeente Valkenswaard heeft geïmplementeerd, met name op het sociaal domein. Denk aan de Wmo 2015, Participatiewet en Jeugdwet. Daarbij zet de gemeente in op een passende individuele ondersteuning om mensen te laten meedoen. Door de implementatie van de Participatiewet heeft de gemeente meer mogelijkheden om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld mensen met een beperking, naar passend werk te begeleiden. Tijdens de jaarlijkse 'Dag voor de mantelzorg' worden mantelzorgers in Valkenswaard bedankt en in het zonnetje gezet, met gerichte en uitgebreide publiciteit.

Uit gesprekken met het Platform Agenda 22 blijken de lijntjes tussen de gemeente en (vertegenwoordigers van) de doelgroep kort te zijn. Meldingen over de openbare ruimte worden relatief snel opgepakt. Hinderlijke verkeerspunten zijn verbeterd voor mensen met een beperking, zoals de Luikerweg ter hoogte van de Nicolaaskerk. Voor groenonderhoud maakt de gemeente gebruik van de diensten van Ergon, waarvan de meeste van medewerkers een (forse) afstand tot de reguliere arbeidsmarkt hebben. In haar aanbestedingsbeleid heeft de gemeente Valkenswaard ook social return opgenomen.

Ook op het gebied van sport zijn stappen gemaakt. Diverse projecten, vaak georganiseerd in regionaal verband, lopen om mensen met een beperking aan het sporten en het bewegen te krijgen. De gemeente Valkenswaard zet buurtsportcoaches in en richt zich daarbij onder meer op sporten voor ouderen of mensen met een beperking. De sportconsulent aangepast sporten ondersteunt mensen met een beperking bij het zoeken naar een passende sport. Het is de bedoeling dat ook mensen met een beperking kunnen ervaren dat bewegen leuk en gezond is. Tevens kan op deze manier ook het sociaal contact worden uitgebreid.

Kaderstellende keuzes

Het VN-verdrag inzake mensen met een beperking heeft consequenties voor de gemeente Valkenswaard op verschillende beleidsterreinen. Naast het uitzetten van concrete acties is het van belang om het thema toegankelijkheid duurzaam te verankeren in de gemeentelijke organisatie. Daarmee wordt het een blijvend onderwerp van aandacht. Om te zorgen voor een goede implementatie van het verdrag, is het noodzakelijk om een aantal kaderstellende keuzes te maken op welke wijze deze implementatie plaatsvindt. Deze uitgangspunten worden vertaald naar alle relevante beleidsterreinen en vormen daarmee de basis voor het op te stellen uitvoeringsprogramma. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke kaderstellende keuzes worden gemaakt.

Bewustwording is prioriteit

Bewustwording is op elk niveau in de samenleving noodzakelijk. Van overheid tot bedrijfsleven, van burger tot professional. Daarom initieert, stimuleert en ondersteunt de gemeente bewustwordingsactiviteiten. Toegankelijkheid binnen de gemeente Valkenswaard is immers een verantwoordelijkheid van ons allemaal. Onder meer met het verlenen van subsidies gaat de gemeente hierop sturen. Binnen de eigen gemeentelijke organisatie is het VN-verdrag en de consequenties op de agenda gezet. Teams en medewerkers zijn zelf verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling van het thema toegankelijkheid in hun beleidsterrein en gaan aangeven hoe zij dat doen. In het op te stellen Uitvoeringsprogramma Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 staat aangegeven welke acties daarop worden ondernomen. Om het overzicht, de integraliteit en de aandacht voor het thema te borgen, is binnen de ambtelijke organisatie één aanjager aangesteld. Medewerkers zijn betrokken bij de consequenties van het VN-verdrag en hoe zij de doelgroep voortijdig kunnen betrekken bij het opstellen of uitvoeren van beleid. Meerdere jaren per jaar wordt hier een voorlichtingsactiviteit voor georganiseerd in samenwerking met de doelgroep. Ook andere interne communicatiemiddelen zijn hiervoor benut. De Week van de Toegankelijkheid is hier een logisch moment voor.

Doelgroep betrekken

In onze Toekomstvisie 2030 kiezen we nadrukkelijk voor het betrekken van inwoners bij onze keuzes en het beleid van onze gemeente. Dat geldt zeker voor de Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021. Bij zowel de opstelling als de uitvoering, is de doelgroep actief betrokken. Zij weten immers het beste wat er nodig is om Valkenswaard inclusief te maken voor mensen met een beperking. Het belangrijkste aanspreekpunten hiervoor zijn de Projectgroep Agenda 22 en de aan haar gelieerde organisaties. Door het versterken van de bewustwording worden medewerkers niet alleen herinnerd aan het belang van toegankelijkheid, maar weten zijn ook de doelgroep beter te vinden. Het is nadrukkelijk de bedoeling om de doelgroep zo vroeg mogelijk in het proces te betrekken zodat de ruimte voor inbreng vanuit deze doelgroep zo groot mogelijk is.

Beleid en uitvoering in lijn met VN-verdrag

Beleid van de gemeente Valkenswaard moet voldoen aan de bepalingen van het VN-verdrag. Toegankelijkheid wordt daarmee de norm en ontoegankelijkheid de uitzondering. Dat uitgangspunt gaan we de komende jaren realiseren. Het verdrag spreekt uit dat de uitvoering stapsgewijs moet plaatsvinden, met duidelijke doelen en deadlines en altijd in samenspraak met mensen met een beperking. Deze denkwijze nemen we over en passen we toe in het gemeentelijk beleid. Wanneer verbetering mogelijk is, zijn deze zoveel als mogelijk meegenomen in de reguliere processen voor het opstellen van beleid. Bijvoorbeeld wanneer nieuwe kadernota's worden opgesteld. Dit uitgangspunt geldt ook voor de uitvoering van werkzaamheden waarbij de omgeving toegankelijker wordt gemaakt. We benutten kansen zo vroeg als mogelijk: bijvoorbeeld bij de ontwerpfase en in het programma van eisen bij nieuwe projecten. Het thema toegankelijkheid is hier standaard geagendeerd. Ook bij regulier onderhoud nemen we maatregelen om toegankelijkheid te verbeteren zoveel als mogelijk mee. Daarbij kijken we als gemeente vanuit onze voorbeeldfunctie ook kritisch naar de eigen vastgoedportefeuille.

Omgevingswet als kans

De invoering van de Omgevingswet gaat grote invloed hebben op het ruimtelijk beleid van de gemeente Valkenswaard. De Kadernota Toegankelijk Valkenswaard 2018-2021 vormt samen met andere beleidskaders één van de bouwstenen om te komen tot een Omgevingsvisie voor de gemeente Valkenswaard. In het Implementatieplan Omgevingsvisie is aangegeven dat de gemeente Valkenswaard haar inwoners en partners centraal stelt en initiatieven wil kunnen faciliteren (overheidsparticipatie). Daarbij wordt maximale inbreng van onze netwerkpartners gevraagd. In lijn met het VN-verdrag geldt daarbij natuurlijk dat de doelgroep mensen met een beperking daarbij actief wordt betrokken.

Bijlage 1: Definitie doelgroep

Veel mensen denken bij mensen met beperkingen vooral aan personen met een lichamelijke beperking, zoals mensen in een rolstoel of blinden met een taststok. Bij hen is immers zichtbaar dat zij bepaalde activiteiten niet kunnen uitvoeren. Er zijn echter ook veel mensen bij wie de beperkingen niet zichtbaar zijn. Bijvoorbeeld veel mensen met een verstandelijke beperking. Een beperking wil zeggen dat mensen moeite hebben met het uitvoeren van dagelijkse handelingen, bijvoorbeeld met huishoudelijke activiteiten, het zich verplaatsen of de persoonlijke verzorging (aankleden, douchen).⁴

Motorische beperking (problemen met ledematen)

Motorisch beperkt wil zeggen dat iemand (veel) moeite heeft met de algemene dagelijkse levensverrichtingen (adl), de mobiliteit, de huishoudelijke verzorging of het langdurig zitten en staan. Wanneer mensen activiteiten zoals zichzelf wassen, traplopen of boodschappen doen helemaal niet meer zelf kunnen doen dan spreken we van ernstige beperkingen en als zij dit nog wel zelf kunnen maar met veel moeite, dan noemen we dit matige beperkingen. In totaal geven ongeveer 1,4 miljoen zelfstandig wonenden aan dat zij matige of ernstige motorische beperkingen hebben.

Visuele beperking (problemen met zien)

Er zijn in Nederland naar schatting bijna 1 miljoen mensen met matige of ernstige problemen met zicht. Dat wil zeggen dat zij – ook als zij een bril gebruiken – slecht de kleine letters in de krant kunnen lezen of moeite hebben een gezicht aan de andere kant van de kamer te herkennen. Als mensen hier veel moeite mee hebben, noemen we dat een matige beperking en als ze een van beide helemaal niet meer kunnen een ernstige beperking. Gezichtsproblemen komen veel vaker voor bij ouderen dan bij jongeren en vaker bij vrouwen dan bij mannen.

Auditieve beperking (problemen met horen)

Er zijn in Nederland naar schatting ongeveer 575.000 mensen met matige of ernstige gehoorproblemen. Dat wil zeggen dat zij – ook als ze gebruikmaken van een gehoorapparaat – bijvoorbeeld slecht een gesprek kunnen volgen. Bij een ernstige beperking kan iemand bijvoorbeeld niet horen wat anderen zeggen, bij een matige beperking alleen met veel moeite. Ook gehoorbeperkingen komen veel vaker voor bij ouderen dan bij jongeren. Mannen hebben vaker gehoorbeperkingen dan vrouwen.

Mensen met ernstige verstandelijke beperkingen

Naar schatting zijn er in Nederland ruim 60.000 personen met een ernstige verstandelijke beperking (iq<50). Uit internationaal onderzoek blijkt dat de prevalentie van ernstige beperkingen vrijwel steeds 3 tot 4 promille van de bevolking bedraagt. In Nederland gaat het dan om 50.000 tot 66.000 personen. Omdat mensen met een ernstige verstandelijke

⁴ Bron: Factsheet Mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking (2012), Sociaal en Cultureel Planbureau.

bepierking bijna altijd ondersteuning bij het wonen ontvangen, zijn ze relatief gemakkelijk te traceren.

Mensen met lichte verstandelijke beperkingen

In Nederland zijn er waarschijnlijk 110.000 personen met een lichte verstandelijke beperking ($50 < iq < 70$). Schattingen van het aantal mensen met een lichte verstandelijke beperking lopen in de internationale literatuur wel ver uiteen, van 3 promille tot meer dan 20 promille. Het betreft dus tussen de 50.000 en 330.000 personen in Nederland. Dat deze aantallen ver uiteen liggen, hangt deels samen met het feit dat mensen met een lichte beperking soms lastig zijn op te sporen: niet iedereen gebruikt ondersteuning.

Zwakbegaafden

In het huidige Nederlandse beleid hebben niet alleen mensen met een verstandelijke beperking recht op awbz-zorg, maar ook personen met een iq tussen 70 en 85 (zwakbegaafden) met ernstige bijkomende problematiek. Deze problematiek betreft het leren, het gedrag of de sociale redzaamheid. Schattingen in de literatuur geven alleen heel globale cijfers van het aantal zwakbegaafden met bijkomende problemen. Dit aantal zou voor de gehele Nederlandse bevolking uitkomen op 300.000 tot ruim 600.000.

Mensen met een psychische beperking

Een psychische beperking komt voort uit een psychische stoornis. Deze stoornissen worden gekenmerkt door afwijkende ervaringen en gedrag. Psychische stoornissen worden onder andere vastgesteld aan de hand van gedragsobservaties en komen frequent voor ; in totaal heeft 43,5 procent van de volwassen Nederlandse bevolking ooit in het leven een psychische stoornis gehad. Op jaarbasis heeft bijna een vijfde van de volwassenen (ongeveer 1.896.700 personen) een psychische stoornis.

Bijlage 2: Lokale situatie

Verschillende organisaties zoals de GGD of het RIVM doen onderzoek naar gezondheid onder mensen. In dit hoofdstuk wordt beschreven welke cijfers bekend zijn voor de gemeente Valkenswaard wat betreft mensen met een beperking.⁵

	Totaal	19 tot 65 jaar	65 jaar en ouder
Nederland	14,8%	10,7%	30,2%
GGD Brabant-Zuidoost	15,2%	11%	29,9%
Gemeente Valkenswaard	14,9%	8,9%	31,3%
Valkenswaard (kern)	18%		
Dommelen	13%		
Borkel en Schaft	13%		

	Beperking in horen	Beperking in zien	Beperking in bewegen
Nederland	4,2%	5,7%	9,6%
GGD Brabant-Zuidoost	4,3%	6,1%	9,4%
Gemeente Valkenswaard	4,2%	5,6%	9,2%
Valkenswaard (kern)	5%	7%	12%
Dommelen	4%	6%	7%
Borkel en Schaft	4%	5%	7%

	Totaal	Lichamelijk (van totaal)	Verstandelijk (van totaal)	Zintuiglijk (van totaal)	Meervoudig (van totaal)
Nederland	3,5%				
Noord-Brabant	3,11%				
Valkenswaard	2,84%	0,6%	1,3%	0,2%	

Uit tabel 1 blijkt dat uit dat 14,9% van de inwoners van Valkenswaard één of meer lichamelijke beperkingen kent. Bij de groep 65 jaar en ouder is dit ongeveer één op de drie inwoners. Het percentage in de kern Valkenswaard ligt hoger dan in de kernen Dommelen en Borkel en Schaft. In totaal wijkt Valkenswaard niet veel af van het landelijk gemiddelde.

⁵ Bron: Factsheet Mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking (2012), Sociaal en Cultureel Planbureau.

Wel scoort de groep 19 tot 65 lager en de groep 65 jaar en ouder hoger dan het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van de GGD-regio. Wel ook opvalt op dat de doelgroep groot is; ongeveer 15 procent van de inwoners van Valkenswaard had in 2012 één of meer lichamelijke beperkingen. Cijfers over een geestelijke beperking zijn helaas niet op gemeentelijk niveau beschikbaar. Wanneer specifiek wordt gekeken naar het soort beperking, wijkt Valkenswaard als gemeente niet veel af van het landelijk gemiddelde. Wel blijkt de kern Valkenswaard iets hoger te scoren dan de kernen Dommelen en Borkel & Schaft. Uit tabel 3 blijkt dat het aantal kinderen met een beperking in Valkenswaard lager is dan het landelijk gemiddelde en het gemiddelde in de GGD-regio.